

Selv-reparasjon for å komme problemer med forståelighet i forkjøpet: en samtaleanalytisk studie om løpsk tale

Anne Marie Dalby Landmark^{1,2}, Rein Ove Sikveland³, Hilda Sønsterud^{4,5}

¹Universitetet i Sørøst-Norge, ²Nordlandssykehuset,

³Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU),

⁴Nord universitet, ⁵Statped

Løpsk tale er en taleflytvanske hvor korte eller lengre talesekvenser kan oppfattes som for raske og/eller utydelige. Det er lite kunnskap om hvordan løpsk tale påvirker kommunikasjonen. Basert på samtaleanalyse av 14 ½ timer lyd- og videomateriale av samtaler med personer med løpsk tale og deres samtalepartnere, identifiserte og analyserte vi tilfeller av selv-initiert selv-reparasjon. Analysen viser hvordan personer med løpsk tale repeterer mulige problemkilder uten å eksponere dem som en «feil», f.eks. ved å unnlate å hyperartikulere eller eksplisitt redegjøre for problemkilden. Samtidig viser analysen hvordan personer med løpsk tale orienterer seg mot å framstå som kompetente talere ved nettopp å oppdage “feil” og rette på egen tale. Studien belyser hvordan samtaledeltakere håndterer og forebygger den alltid tilstedeværende muligheten for at taleproduksjonen skal komme i veien for samtalepartnerens forståelse. Samtaledeltakernes felles orientering mot å ikke gjøre noe nummer ut av “det løpske” kan bidra til forståelsen av løpsk tale som en *skjult* vanske.

Nøkkelord: samtaleanalyse, sosial interaksjon, reparasjon, intersubjektivitet, kompetanse, løpsk tale, taleflytvanske

1. Introduksjon

Reparasjon er en viktig ressurs for å håndtere og opprettholde felles forståelse - eller intersubjektivitet - i samtale (Hayashi et al., 2013). Vanligvis vil problemkildene til reparasjonen kunne knyttes til hørbarhet, manglende kjennskap til begreper og referanser, eller akseptabilitet av det som blir sagt (Svennevig, 2008). Men i noen tilfeller tilskrives reparasjonen problemer med taleproduksjonen, for eksempel ved å behandle det som ble sagt som ikke tydelig nok produsert av taleren, og ikke i samsvar med tilsiktet uttale (Bloch & Wilkinson, 2009). I denne studien undersøker vi slike eksempler, i samtaler som involverer personer med *løpsk tale*.

Løpsk tale inngår sammen med stamming i felles diagnose i klassifikasjonssystemet ICD-11 (World Health Organization, 2022), og er kjent som en utviklingsmessig taleflytvanske. Utviklingsmessig vil si at vansken utvikler seg i løpet av barndommen, i motsetning til taleflytvansker som utvikler seg senere i livet, grunnet for eksempel nevrologiske årsaker eller traumer. Løpsk tale kjennetegnes ofte av uregelmessige, raske og tidvis utydelige talesekvenser, og hvor atypiske pauser, revisjoner og bortfall av stavelser er de mest framtrepende trekkene. Dette kan føre til kommunikasjonsutfordringer som på ulike måter kan påvirke den innholdsmessige, eller relasjonelle flyten i kommunikasjonen (Sønsterud, 2023). Selv om mye tyder på at løpsk tale er like utbredt som den mer kjente taleflytvansken *stamming* (Van Zaalen & Reichel, 2017), er denne vansken fortsatt ukjent for de fleste. Vi vet også svært lite om hvordan løpsk tale påvirker hverdagen og kommunikasjonen til personer som lever med denne vansken.

St. Louis & Schulte (2011) definerer løpsk tale som en taleflytvanske, hvor samtalesegmenter på morsmålet til den som snakker blir oppfattet som for rask, for uregelmessig, eller begge deler. Definisjonen av løpsk tale er basert på prinsippet om 'minste fellesnevner' (LCD=lowest common denominator), altså at det skal foreligge et minimum tilstander for at vansken kan bli definert. Dette betyr, med utgangspunkt i St. Louis & Schultes (2011) definisjon, at samtalesegmentene videre må opptre sammen med andre symptomer som: (a) høy frekvens av 'normale' talebrudd; (b) hyppig sammenfall eller bortfall av stavelser; og/eller (c) avvikende pauser, betoning av stavelser, eller talerytme. Det er viktig å understreke at talen til en person med løpsk tale kan subjektivt oppfattes - av samtalepartner og lyttende tredjepersoner - som for rask, men behøver nødvendigvis ikke å være det, objektivt sett (Scaler Scott et al., 2022). Årsaksbildet relatert til løpsk tale er fortsatt uklart, men studier peker i retning av at vansken har et nevrologisk opphav, og at den sannsynligvis involverer et

bredt spekter av nevrologiske funksjoner assosiert med språk, motorisk kontroll og oppmerksomhet (Alm, 2011; Ward et al., 2015). Som ved stamming, ser løpsk tale ut til å ha en arvelig disposisjon (Drayna, 2011; Ward & Scaler Scott, 2011).

En viktig hovedforskjell mellom stamming og løpsk tale er at det ved stamming ofte kan observeres *atypiske tale(flyt)brudd* (blokkeringer, forlengelser, eller gjentakelser av språklyder og småord), mens ved løpsk tale vil *typiske taleflytbrudd* fortrinnsvis være mest framtreddende. Atypiske talebrudd forekommer sjeldnere hos personer med løpsk tale, med mindre personen har en kombinert taleflytvanske. Typiske taleflytbrudd inkluderer ufullstendige ord, reparasjon og ordsøk, som alle personer gjør og som finnes i alle typer samtaler (Seyfeddinipur, 2006). Nettopp fordi slike symptomer er så vanlige, må graden av flyt være en egenskap som vurderes kontekstuell og innenfor flere områder. Ifølge Lind (2004) er flyt, i vid forstand, en egenskap ved språklige interaksjoner, og noe som oppstår i samspillet mellom deltakerne i kommunikasjonen, i forhold til taleproduksjonen (muntlig flyt, taleflyt), ytringsinhold (semantisk flyt, innholdsflyt) og samspillet i samtalen (dialogisk flyt, kommunikasjonsflyt). Personer med løpsk tale er i varierende grad bevisst på egen tale, og tidvis kan det være stor diskrepans i oppfattelsen av forståelighet mellom taleren og hans samtaledeltakere (Van Zaalen & Strangis, 2022; Ward, 2018). For personer med løpsk tale kan det oppleves som utfordrende dersom deres samtalepartnere ikke sier fra om de ikke forstår (Aasgaard, 2021; Falck-Pedersen, 2021; Kvenseth, 2007; Kvenseth & Sønsterud, 2009). Det kan også oppstå situasjoner hvor taleren oppfatter seg selv som uforståelig, men hvor samtaledeltakerne oppfatter talen som forståelig. I denne studien søker vi å bedre forstå denne 'skjulte' dynamikken, altså hvordan en mulig usikkerhet rundt forståelighet håndteres av personer med løpsk tale og deres samtalepartnere i løpet av samtalen. Vi gjør dette i lys av et samtaleanalytisk perspektiv på intersubjektivitet, eller felles forståelse (Etelämäki, 2016).

Vi fokuserer på bruken av *selv-initiert selv-reparasjon*, spesifikt tilfeller hvor personer med løpsk tale *repeterer* en mulig *problemkilde*, tilsynelatende uten at andre har uttrykt vanskeligheter med å forstå. Selv-reparasjonene vi undersøker forekommer i løpet av talerens pågående turkonstruksjonsenhet (TKE), i samtaleanalytisk terminologi kalt første posisjon (se Schegloff et al., 1977), det vil si før samtalepartneren forventes å komme inn og eventuelt uttrykke sin (manglende) forståelse av det foregående, for eksempel ved å innlede reparasjon. Noen selv-reparasjoner kommer også etter overgangsrelevant sted, det vil si, etter et punkt i samtalen der det er forventet at samtalepartneren

kommer inn, men der hen lar være å ta tur, og på den måten gir taleren mulighet til å selv-reparere (Schegloff et al., 1977). Utdrag (1) er et eksempel på dette. D2 – en person med løpsk tale – snakker her med en venn (V) om hvordan noen barnehager har tydeligere inndelinger i aldersgrupper enn andre, og at det kan gi ulike utslag for hvilke barn som blir invitert med i sosiale arrangement utenfor barnehagen. D2 reparerer (linje 3) en mulig problemkilde (linje 1). I tillegg *eksponerer* hen¹ problemkilden som knyttet til en “feil” eller vanske i egen førsteproduksjon (linje 2): «nå har jeg den greia her,», hvor «den greia her» antagelig er retta mot det D2 selv ellers beskriver som «det løpske».

(1) D2_240622_2 [12:15-12:25] «Den greia her»

01 D2: -> Og vi har en- altså (alle under- alle-)
 02 (1.1) nå h:ar jeg den greia her, (.) .hhh
 03 -> (.) alle de andre: barna, (0.3) eller
 04 avdelingene har jo- (.) enten små eller
 05 store barn.
 06 (.)
 07 V: Ja.
 08 D2: Og det er aldersbegrensninger=altså (.)
 09 spekteret er lite,

Etter at D2 har foretatt reparasjonen “alle de andre: barna,» (linje 3) av problemkilden “(alle under- alle-)” (linje 1) bidrar V til å opprettholde framdriften i samtalen ved å forholde seg til turen gjennom en anerkjennelsesmarkør («Ja.», linje 7), framfor å gjøre «den greia» relevant for videre snakk. Med andre ord: det er kun D2 selv som gjør en sak ut av egen taleproduksjon ved bruk av metakommentar, før samtalen fortsetter på temaet som ble introdusert før selv-reparasjonen.

Selv-reparasjonen i utdrag (1) viser hvordan D2 pro-aktivt hindrer mulige problemer med forståelse ved å repetere den mulige problemkilden, altså at hen kommer mulige problemer med forståelse i forkjøpet. Dette handler, i likhet med andre reparasjonspraksiser, om å opprettholde felles forståelse (se Raymond, 2019; Svennevig, 2023). Men i tillegg til å sikre forståeligheten av hva som blir sagt, orienterer taleren seg her eksplisitt mot (egne, evt. andres) forventninger om måten talen blir produsert på. Det er her snakk om en eksponert reparasjon i motsetning til en ikke-eksponert reparasjon (eller en “exposed” istedenfor “embedded” reparasjon for å følge Jefferson (1987) sin

1. Vi bruker gjennomgående pronomenet «hen» for å referere til alle deltakere, uavhengig av kjønn.

terminologi). Hvorvidt en taler eksponerer reparasjon og problemkilde kan også være et verktøy for å undersøke hvordan personer som lever med løpsk tale håndterer egen (in)kompetanse, for eksempel knyttet til det å håndtere tema og egne framstillinger i en samtalekontekst (om selv-reparasjon koblet til egen (in)kompetanse, se f.eks. Bolden et al., 2022). For vår studie er det nettopp dette dilemmaet om hvorvidt talen nødvendiggjør reparasjon vi ønsker å ta tak i og søke å forstå, med fokus på hvordan deltakerne selv tar valg om å innlede selv-reparasjon, med større eller mindre grad av eksponering av at reparasjonen bunner i en talevanske. D2 er en av personene i materialet vårt som har diagnosen løpsk tale. På tross av deltakernes bevissthet rundt dette, og at mange av samtalene som utgjør materialet er retta mot det å leve med løpsk tale, fant vi ytterst få tilfeller av typen eksponering som den i utdrag (1), linje 2 i vårt materiale. I hovedsak forløper samtaleturene uten større brudd i progressivitet og uten metakommentarer, og i denne artikkelen fokuserer vi på disse mindre eksponerte tilfellene av selv-initiert selv-reparasjon.

Denne artikkelen baserer seg på en samtaleanalytisk tilnærming, og er da egnet til å avdekke deltakernes egen orientering mot problemer med taleproduksjon. Selv om det finnes lite samtaleanalytisk forskning på hvordan personer med løpsk tale håndterer egne talebidrag, finnes det mye samtaleanalytisk forskning om ulike typer og bruk av (selv-)reparasjon, og i neste del legger vi fram funn og perspektiv på reparasjon og felles forståelse (intersubjektivitet) som er spesielt aktuelle som bakgrunn for denne studien.

2. Bakgrunn: Når, hvordan og hvorfor samtaledeltakere selv-reparerer

Reparasjon er et begrep i samtaleanalyse som beskriver grunnleggende mekanismer og metoder talere bruker for å løse problemer som oppstår med produksjon, hørsel, forståelse, eller akseptabilitet. Reparasjon handler dermed om de ulike metodene talere bruker for å sikre eller gjenopprette felles forståelse (Schegloff et al., 1977; Svennevig, 2008). En reparasjonssekvens kan settes i gang av samtalepartneren, for eksempel med reparasjonsinnledere som “hva sa du?” eller “hæ?”. I slike *andre-initierte* reparasjoner, er det samtalepartneren som i neste tur indikerer at det er et problem, men som gir taleren mulighet til selv å rette opp i den problematiske turen (*problemkilden*), for eksempel ved å omformulere eller repetere det hen sa (gjennom en *reparasjonsløsning*). Fokus i denne artikkelen er den andre hovedtypen reparasjonssekvenser, der reparasjonen både innledes og gjennomføres av taleren av den problematiske turen, eller problemkilden, såkalte *selv-initierte selv-reparasjoner* (heretter: SISR).

SISR forekommer hyppig i ordinære samtaler, der talere korrigerer, justerer og endrer turen sin underveis, enten for å rette opp faktuelle feil (f.eks. en referent), eller for å justere handlingen turen utfører til å være bedre tilpasset situasjonen (se f.eks. Drew et al., 2013). Selv om selv-reparasjon forekommer hyppigst innenfor samme tur og turkonstruksjonsenhet (heretter: TKE), kan talere også innlede selv-reparasjon etter at en tur er potensielt fullført og før neste taler tar ordet, ved såkalte overgangsrelevante steder (Schegloff et al., 1977; Svennevig, 2010).

I typiske samtaler, altså hvor ingen av deltakerne har vansker med språk, tale og/eller kommunikasjon, forsinker sjelden selv-reparasjoner framdriften (altså *progressiviteten*) i samtalen noe vesentlig, og er dermed lite merkbare for samtaledeltakerne. Et kjennetegn ved interaksjon som involverer talere med språk- og talevansker (f.eks. afasi) og/eller kognitive svekkelser (f.eks. demens), er derimot at reparasjonssekvenser i mange tilfeller kan strekke seg over flere turer og dermed forsinke progressiviteten og merkbart utsette felles forståelse i den pågående aktiviteten (f.eks. Samuelsson & Hydén, 2017). En språk-/talevanske vil på den måten kunne påvirke effektiv håndtering av selv-reparasjoner: tidligere studier har for eksempel vist hvordan talere med afasi i forlengede, mislykkede selv-reparasjoner bruker latter og humoristiske bemerkninger for å dempe det sensitive i at deres talemessige utfordringer ble merkbare (Wilkinson, 2007). Det finnes også studier av interaksjonelle prosesser i samtaler mellom personer med og uten taleflytvansker, da spesielt relatert til stamming og nyanser rundt det å samhandle om å fullføre en påbegynt tur til en person som stammer (Lind & Sønsterud, 2014). Det er så langt vi vet ingen som har studert selv-reparasjoner hos personer med løpsk tale, som er tema for denne artikkelen.

Det som er skrevet mye om fra før, og som også gir en nødvendig grunnforståelse for den interaksjonelle dynamikken og dilemmaene vi undersøker i denne studien, er intersubjektivitet. Intersubjektivitet har blitt teoretisert innen filosofi, kognitiv psykologi, lingvistikk og samtaleanalytisk forskning (Etelämäki, 2016). I samtaleanalytisk perspektiv kobles bruken av begrepet intersubjektivitet gjerne til Alfred Schütz' fenomenologi, nemlig hvordan samtaledeltakere rent praktisk løser det faktum at de ikke har full tilgang til hverandres indre forståelsesverden (Etelämäki, 2016; Raymond, 2019). Som kjent er reparasjon et slikt verktøy samtaledeltakere har for å praktisk sikre felles forståelse. Men ikke alle typer reparasjoner er like eksplisitte, og noen ganger gjør talere grep for å komme mulig misforståelse i forkjøpet. For eksempel undersøkte Raymond (2019) hvordan grammatisk form - eksemplifisert

gjennom såkalte “do”-konstruksjoner på engelsk (for eksempel “I DID go to the market yesterday”) - brukes for å vise *mulig* forståelse av det som har blitt sagt så langt, *før* det har oppstått problemer med forståelsen (Raymond, 2019). I et samtaleanalytisk perspektiv er hver tur en mulighet til å teste og validere intersubjektivitet (Etelämäki, 2016), noe som også legger føringer for hvordan og når man kan håndtere eventuelle problemer med å høre og forstå (se også for eksempel Schegloff, 1992 om hvordan muligheter for å opprettholde intersubjektivitet henger nøye sammen med sekvensstrukturen i samtaler). Raymond (2019) viser at det finnes subtile metoder for å komme mulige misforståelser i forkjøpet, og setter dette i sammenheng med det som i samtaleanalytisk perspektiv regnes som kjernen i intersubjektivitet, nemlig som et praktisk problem som samtaledeltakere selv må løse, også når det kun er en *prinsipiell mulighet* for at problemer med forståelse vil kunne oppstå: altså når man ikke vet om forståelsesproblemer har skjedd eller vil kunne oppstå. Denne uvissheten legger grunnlaget for vår studie, som fokuserer på hvordan personer med løpsk tale, med bruk av selv-initiert selv-reparasjon (SISR), håndterer *mulige* vansker med forståelse basert på egen taleproduksjon, uten å vite om reparasjonen gjør en faktisk forskjell på forståelsen hos samtalepartneren.

SISR forekommer i ulike former og av ulike årsaker i samtalen: i denne artikkelen ser vi på bruken av *repetisjon* som SISR. Schegloff (2013) kategoriserer ti ulike typer SISR, som inkluderer repetisjon som en av disse. Videre foreslår Schegloff (2013) at repetisjon som SISR i hovedsak blir brukt til å minimere effekten bakgrunnsstøy eller overlappende tale kan ha hatt på hørbarheten til nettopp produsert tale.

Generelt kan det virke som at reparasjonssekvenser sjelden retter seg mot “feil” eller problemer i selve produksjonen, det vil si, med tilskrivning til for eksempel grammatikk eller uttale. Selv om det selvfølgelig forekommer at taleproduksjon inneholder grammatiske eller uttalemessige avvik fra forventninger eller normer, og hos talere generelt, velger talere altså ofte å unngå å korrigere disse og heller fokusere på å reparere innhold som er relevant for at handlingen skal bli forstått (Kitzinger, 2013). Dette er i tråd med en veldokumentert norm samtalepartnere orienterer seg mot, nemlig å unngå å innlede reparasjon så lenge det ikke truer felles forståelse, og at det i første rekke er taleren selv som styrer hvorvidt talen er reparerbar framfor å få dette påpekt av samtalepartneren (Schegloff et al., 1977). Det er med andre ord å forvente at dersom noen skulle innlede reparasjon på uttale og implisitt eller eksplisitt behandle disse som “feil”, så er det i ordinære samtaler vanligvis taleren selv som gjør dette.

Bolden et al. (2022) studerte hvordan talere foretar SISR og en korrigerings av egne samtalebidrag på en overtydelig måte. Slik eksponering av “feil” ble utført ved at taleren repeterte problemkilden, kommenterte og noen ganger unnskyldte seg. Talere brukte også latter og prosodi for å markere “feilen” som ble gjort. Forfatterne argumenterte for at taleren gjør dette for å rette opp i oppfattelsen knyttet til egen (in)kompetanse, eller til bevissthet rundt relasjonelle eller samfunnsmessige forhold. Bolden et al. (2022) viser hvordan samtaledeltakere gjør et poeng av å eksponere noe problematisk ved egen formulering, og at de slik viser sensitivitet overfor sosiale og relasjonelle dimensjoner i samtalen. Dette er nyttig bakgrunn for å forstå hvordan og hvorfor talere i ulike sammenhenger velger å *minimere* eksponeringen av SISR. Ved å repetere en ytring kan man ved hjelp av fonetiske og prosodiske trekk enten minimere forskjellen mellom repetisjonen og det som blir repetert, eller *maksimere* eksponeringen ved å utføre repetisjonen med markert uttale og/eller prosodi. I denne artikkelen kobler vi nettopp slike valg opp mot graden av eksponering av SISR. Tidligere studier av SISR er i hovedsak basert på faktiske korrigeringer (Bolden et al., 2022) og omformuleringer (Svennevig, 2023), ikke repetisjoner, som denne artikkelen fokuserer på. Det finnes også lite interaksjonell og fonetisk orientert forskning på SISR fra tidligere (se f.eks. Plug, 2014 om prosodisk markering av SISR). I denne studien kombinerer vi interaksjonelle analyser med fonetiske observasjoner, for å forstå når og hvordan talere repeterer uten eksplisitt å korrigere eller eksponere «feil» i bruken av SISR. Vi diskuterer SISR i lys av moralske og kompetansemessige dimensjoner knyttet til det å være en samtaledeltaker.

3. Datamateriale og metode

Denne studien er basert på totalt 14 1/2 timer lyd/videoopptak av samtaler: 7 1/2 timer fra fokusgrupper bestående av personer med løpsk tale, forskere og logoped, og 7 timer hverdagsopptak som involverer minst en person med løpsk tale. Materialet ble samlet inn mellom november 2022 og juni 2023. Fokusgruppene var sammensatt av 2-4 personer med løpsk tale, hvor 2-3 forskere var til stede deler av tiden. Hverdagsopptakene er gjort av deltakere med løpsk tale som også deltok i fokusgruppene. Hverdagsopptakene har ellers med venner, kollegaer og familie av personene med løpsk tale. Hverdagsopptakene består både av situasjoner i og utenfor hjemmet, og inkluderer også institusjonelle roller som ansatte i en sportsklubb. Utdrag (1) og (6) er hentet fra lydopptak, de resterende fra videoopptak.

Ca. 5 timer av materialet er så langt transkribert og analysert. Analysene er kvalitative, med bruk av samtaleanalyse (conversation analysis/CA). CA-metoden er gullstandard for å kunne systematisk studere og redegjøre for hvordan spesifikke verbale og non-verbale ressurser underbygger prosedyrene for sosial samhandling, hvor evidensgrunnlaget bygges på hvordan deltakerne orienterer seg mot disse prosedyrene, eller normene (se Skovholt et al., 2021).

Vi søkte etter eksempler på SISR, og spesifikt tilfeller hvor taleren repeterer en mulig problemkilde. Vi skiller mellom førsteproduksjon (problemkilde), og andreproduksjon (reparasjon). I tråd med Schegloff (2013) kan repetisjonene variere noe fra førsteproduksjonen, for eksempel i form av endret intonasjon.

Vi foretok fonetiske transkripsjoner av de aktuelle SISR, basert på impresjonistisk finlytting, og med bruk av det internasjonale fonetiske alfabet (IPA). I analysedelen referer vi til produksjon av blant annet stavelser og artikulasjon av konsonanter og vokaler når vi sammenligner første- og andreproduksjon hos en og samme taler. Vi sammenligner om produksjonen av for eksempel en konsonant eller vokal i en andreproduksjon er under- eller overartikulert sammenlignet med førsteproduksjonen. For å forklare den fonetiske produksjonen av et ord eller ytring, referer vi også tidvis til *kanonisk* form eller uttale av gjeldende ord eller ytring. Kanonisk vil si at produksjonen samsvarer med det man finner i et (uttale-)leksikon. For eksempel vil en kanonisk uttale av ordet “tren- ing” bestå av to stavelser, med språklydene /treniŋ/ og med trykk på første stavelse (tonelag 2). Dersom en taler produserer ordet “trening” en første gang med én stavelse (for eksempel [trɛ:ŋ]), og så repeterer ordet med to stavelser (for eksempel [trɛ:.niŋ]), bruker vi begrepet kanonisk form - samt begrepet *optimal* (særlig med referanse til artikulasjon av vokaler og konsonanter) - som referansepunkt for å tydeliggjøre forskjellen mellom første- og andreproduksjonen. Vi tydeliggjør på denne måten for leseren at (i det gitte eksempelet) andreproduksjonen er mer tilnærmet en kanonisk form av ordet enn førsteproduksjonen, eller at en konsonant er mer optimalt artikulert i andreproduksjonen sammenlignet med førsteproduksjonen. Dette for å beskrive endringene taleren selv gjør, og ikke som en objektiv-normativ vurdering av hvordan talere bør snakke. I forlengelsen av å bruke et normativt begrepsapparat for å klargjøre valgene talerne selv gjør, referer vi også til behandling av “feil” i taleproduksjon, nettopp med utgangspunkt i hvordan taleren selv behandler egen taleproduksjon (og derfor satt i anførselstegn siden det ikke handler om feil objektivt sett). Vi er klar over at det oppstår en spenning her mellom et *etisk* og *emisk* perspektiv (Seedhouse, 2005), en spenning vi framhever og legitimerer nærmere i diskusjonsdelen.

Initialer som starter med “D” (for eksempel D2) blir brukt for deltakere diagnostisert med løpsk tale. Deltakere med andre initialer er samtalepartnere, så som kollega (K), samboer (S), venn (V) og forsker (F).

4. Analyse

I det følgende presenterer vi analysene våre av selv-initierte selv-reparasjoner (SISR) der personer med løpsk tale repeterer deler av sin egen tale. Selv-reparasjonene innledes på et punkt i samtalen der det enda ikke har blitt relevant for samtalepartneren å indikere problemer med hørsel eller forståelse, siden slike andre-initierte reparasjoner først forekommer etter at taleren av en problematisk ytring har fullført sin tur. Noen av reparasjonene strekker seg likevel utover den pågående turen (ved overgangsrelevant sted), der enten manglende respons (utdrag (3), (4) og (5)) eller delvis forståelse (utdrag (7)) gir taleren mulighet til å selv-reparere, uten at samtalepartneren har behovd å gjøre potensielle problemer med foregående tur eksplisitt. På den måten kan vi se at personene med løpsk tale er orientert mot å komme mulige problemer med forståelse i forkjøpet, samtidig som samtalepartnerne bidrar til å minimere eventuelle problemer ved å ikke innlede reparasjon ved første mulighet, men gi taleren tid til selv å oppdage og reparere problematiske ytringer (Schegloff et al., 1977). I 4.1 begynner vi med eksempler på reparasjon av både enkeltord og ytringer, både innenfor og etter turkonstruksjonsenheten som inneholder problemkilden. I disse eksemplene eksponerer taleren førsteproduksjonen i minimal grad som sub-optimal. I 4.2 skal vi se et eksempel på selv-reparasjon hvor taleren i større grad eksponerer en sub-optimal førsteproduksjon, før vi i 4.3 tar opp hva som kan stå på spill for samtaledeltakerne utover produksjonsproblemer av enkeltord og ytringer.

4.1 Selv-reparasjoner som ikke eksponerer førsteproduksjon som sub-optimal
Utdrag (2) viser en SISR innenfor en og samme turkonstruksjonsenhet (TKE), av siste del av det sammensatte ordet ‘treningstider’. Utdraget foregår på kontoret til D3 og kollegaen hans (K1). De er ansatte i en sportsklubb og snakker om fordeling av treningstider til ulike lag i klubben. SISR forekommer i linje 3.

I linje 3 produserer D3 det sammensatte ordet “treningstider”, med et avbrudd midt i siste del “tider” (~~førsteproduksjonen er merket med mørkegrå bakgrunn~~). Umiddelbart, og da før TKE-en er fullstendig, behandler D3 denne førsteproduksjonen som en problemkilde ved å repetere siste del (“tider”). D3

(2) D3_020223_4 [09:38-09:42] «Treningstider»

01 D3: de vet ikke antall spillere som er på hvert lag,
 02 K1: nei,
           [trɛːnstʃɪd   tʰidər]
 03 D3: -> og treningst-id(er)- tider,
 04   (.)
 05 K1: nei.

behandler TKE-en som fullført, og K1 responderer med en forsinket bekreftelse (“nei”) i linje 5.

I førsteproduksjonen til D3 er det flere trekk som lar seg kjenne igjen som typisk koartikulasjon, samt uttale av enkeltsegment som blir underartikulert. I tillegg er det fonetisk sett kun to stavelser ([trɛːnstʃɪd], sammenlignet med fire stavelser i kanonisk form: det er ikke en tydelig syllabiserings av andre stavelse i “treNING” ([trɛːns]), og i overgangen til tredje stavelse blir segmentene /tid/ i “tider” underartikulert ([tʰɪd]), dvs., ufullstendig lukke ved /t/, sterkt sentralisert /i/ og approssimant /d/. Det er på dette tidspunktet at D3 innleder en SISR, og andreproduksjonen [tʰidər] lokaliserer også tredje og fjerde stavelser som grunnlaget for repetisjon, med et fullstendig lukke og påfølgende aspirasjon ved /t/, en /i/ som er trangere og mer frontet enn førsteproduksjonen, fullstendig lukke av /d/ samt at siste stavelse /er/ er med.

Utdrag (2) viser hvordan D3 orienterer seg mot selve taleproduksjonen av det sammensatte ordet som problemkilde. Det at problemkilden både identifiseres og løses innenfor samme TKE, gjør at reparasjonen kommer før punktet der det ville vært relevant for samtalepartneren å indikere noe problematisk (se Svennevig, 2010). Selv-reparasjonen kan dermed orientere seg mot *muligheten* for at førsteproduksjonen kan påvirke forståelse. Ved at reparasjonen foregår innenfor en TKE, er det bare en minimal forsinkelse av progressiviteten, og seekvensen fortsetter uten tegn til problemer med forståelse. Selv om andreproduksjonen repeterer og fullfører førsteproduksjonen med mer optimal uttale, er det liten eksponering av førsteproduksjonen som en «feil»: selv-reparasjonen er ikke *over-eksponert* (se Bolden et al., 2022).

I utdrag (3) blir problemkilden i enda mindre grad eksponert, basert på fonetiske trekk ved andreproduksjonen kontra førsteproduksjonen. Her ser vi at SISR først kommer innenfor samme TKE, med to avbrutte repetisjoner før en fullstendig versjon (linje 5). Til forskjell fra utdrag (2), blir problemkilden i tillegg repetert ytterligere en gang i linje 7, etter et lite mellomrom i linje 6, der

samtalepartneren kunne ha kommet inn. Utdraget er hentet fra et trenermøte med D3 og seks av hens kollegaer (K1-K6).

(3) D3_080223_6 [42:10-42:20] «Motiveres»

01 K1: hvis det laget går opp og står,
 02 D3: ((nikker))
 03 K1: kun da,
 04 D3: *ja# ja men de:t må jo da:
 *svak risting på hodet
 [mōtiʋä mōʔt mōtiʔ mōtiverəs dɑ]
 05 -> m:>oti(va) mot moti motive*res da<.
 *gest: pek
 06 (.)
 [mōtiverəs:]
 07 D3: -> moti*verəs,
 *gest: pek (repetisjon)
 08 D3: og det gjør du (jo) gjennom *målplanen,
 *gest: B-hånd

I linje 1 og 3 ber K1 om bekreftelse på at hen har forstått planen D3 har skissert. D3 bekrefter i linje 2 og 4-5 at K1 har forstått riktig, før hen justerer forståelsen med en spesifisering, markert ved hjelp av “men”. Mot slutten av TKE-en stopper taleflyten opp ved at første stavelse av ordet “motiveres” brytes og gjentas raskt to ganger, hørbart som stammende tale. Med fjerde igangsetting lykkes D3 i å fullføre ordet (“motiveres”), fortsatt med et taletempo som kan oppfattes som noe raskt (markert med ><), og TKE-en avsluttes like etter med den etterhengte partikkelen “da” produsert med turavsluttende intonasjon. Etter en mikropause (linje 6) velger D3 likevel å repetere ordet “motiveres” i en ny TKE (linje 7). Denne repeterte versjonen produseres i et tilsvarende taletempo som i linje 5, med kortere første vokal, men noe mer optimalisert (dvs. frontet) uttale av siste vokal og forlenget siste konsonant i siste stavelse /res/ (se fonetisk transkripsjon). Dette er relativt små og umarkerte endringer, og dermed er eventuelle “feil” ved førsteproduksjonen ikke eksponert.

SISR kommer her på et overgangsrelevant sted, hvor det også er mulig og forventet av K1 å komme inn med en respons. På den måten, ved å repetere ordet i isolasjon, kan reparasjonen i linje 7 være orientert mot, og foregripe muligheten for at samtalepartneren også behandlet den mer fullstendige versjonen av “motiveres” i linje 5 som problematisk. Det er verdt å bemerke at D3 i sin selv-repetisjon både repeterer ordet og håndgesten fra linje 5, noe som indikerer at de behandles som en enhet. Samtidig skjer det en liten forflytning av posisjonen for håndgesten til høyre for D3, noe som muligens kan bidra til

å opprettholde framdrift og motvirke forsinkelsen som oppstår gjennom selv-reparasjonen.

Selv-reparasjonen i utdrag (4) forekommer som i utdrag (3) først i den pågående TKE-en, før den strekker seg videre etter overgangsrelevant sted. Problemkilden er et sammensatt ord med hele syv stavelser, ‘årsmøteinnkallinga’, en type ord som samme taler i fokusgruppeintervju har uttrykt hen strever med. Taleren (D3) behandler først problemkilden som et problem med produksjon, før hen deretter også behandler det som et mulig problem med å forstå referenten. Utdraget er hentet fra tidligere i samme trenermøte som utdrag (3) over.

(4) D3_080223_6 [05:28-05:45] «Årsmøteinnkallinga»


```

01 D3:      °mm, ° (.) nt.h ((ser mot PC, taster))
02 D3:      (4.0) ((H3 orientert mot PC))
                [oʃmɔtɪŋkɑʔ      ɔ:ʃmɛtəɪŋkʰɑliŋɑ]
03 D3: ->   har du sett (.) (orsmåtinka-) årsmøteinnkallinga?
04          (0.5)
                [ɔʃmɛtəɪŋkʰɑliŋɑ]
05 D3: ->   Årsmøteinnkallinga på:# (.) *hjemmesida?
                *hodet halvveis opp
                fra PC, antydning   til smil))
06          (0.3)
07 K1:      nei,
08 D3:      det må dere: ↑alle,
09          (.)
10 D3:      (      ) ((ser fortsatt mot PC))

```

Når utdraget starter, er møtelederen D3 orientert mot PC-en foran seg. I linje 1 indikerer hen subtilt at et emneskifte er på vei, med et hørbart innpust, fortsatt orientert mot PC-en. Etter et lengre mellomrom, der D3 fortsatt er orientert mot skjermen, kommer ytringen med SISR i linje 3, der D3 spør om de andre, altså trenerne i klubben, har sett årsmøteinnkallinga (D3 bruker pronomenet “du”, skjønt det kan muligens være rettet mot flere i rommet). Etter å ha produsert noe som er vanskelig hørbart («orsmåtinka»), avbryter D3 ordet før det er fullført, og utfører en ny produksjon av ordet i samme turkonstruksjonsenhet, men mer hørbart som ordet «årsmøteinnkallinga». D3 behandler altså den avbrutte produksjonen av ordet som problemkilde med en umiddelbar selv-repetisjon av det siste ordet.

Ytringen, som er formulert som et interrogativ, får ikke noe respons (linje 4). Ytringen i linje 3 er transkribert som en TKE og et overgangsrelevant sted, da det ikke er noe i produksjonen som projiserer mer: ytringen er komplett

pragmatisk, grammatisk og prosodisk, med stigende intonasjon som avslutning på intonasjonsfrasen (parallelt med slutt på intonasjonsfrasen senker også D3 øyenbrynene). Den manglende responsen kan tilskrives mulige problemer med hørbarhet/forståelse, eventuelt også at D3 fortsatt ser ned mot skjermen og ikke tydelig har mobilisert en respons fra kollegaen. D3 orienterer seg dermed både mot muligheten for at ytringen ikke er tilstrekkelig oppfattet og/eller tilstrekkelig korrekt uttalt. Den siste repetisjonen artikulasjonsmessig nokså lik utgaven i linje 3, men med noe mer sentralisert uttale av de siste to vokalene (og dermed mindre optimal/kanonisk enn førsteproduksjonen). Som i utdrag (3) orienterer D3 seg mot taleproduksjon som problemkilde ved å produsere den mulige problemkilden på ny, uten å markere dette i måten repetisjonen blir gjort på. Tillegget i linje 5 «på hjemmesida» orienterer seg muligens mot manglende forståelse av referenten som problemkilde (f.eks. Svennevig, 2010), og eksponerer da ikke de foregående vanskene med å produsere «årsmøteinnkallinga». Etter dette utpeker en av trenerne seg selv som neste taler ved å avkrefte at hen har sett den (linje 7). D3 behandler det som et svar på vegne av alle, og kommer med en klar oppfordring om at «det må dere alle» (linje 8).

Så langt har eksemplene våre vist hvordan talere kan isolere enkeltord som problemkilde. Utdrag (5) viser hvordan også en større syntaktisk enhet kan repeteres på ikke-eksponerende vis. Utdraget er hentet fra en fokusgruppesamtale hvor D4 og D1 har snakket om omstendigheter som påvirker løpskheten, spesielt at det er en «ond sirkel» med at når D4 er mer stressa kommer løpskheten, og det løpske gjør hen også mer stressa. I utdraget under definerer D4 dager når hen er mer avslappa som “en god dag” (linje 5). Reparasjonen vi tar for oss her finner vi i linje 10, hvor D4 repeterer hele (eller store deler av) TKE-en i linje 8.

(5) F1_051122_SN2_2 [02:16-02:23] «Stressa»

01 D4: (det er) en eh: ting som ofte: (p-)
 02 hjelper meg da.
 03 (0.5)
 04 D4: Jeg merker at når jeg har på en måte en
 05 god dag, [0.4] eh: så er jeg mere: avslappet,
 06 D1: [Mm,]
 07 D1: Ja.
 [minrə pəmə sɾɛʂɑ ɔɑ smʂjər]
 08 D4: -> Eh mindre (på en måte) *stressa da som du sier.
 *((åpen gest mot D2))
 09 (0.3) / ((D1 og D4 har blikkontakt))

4.2. Selv-reparasjoner som eksponerer sub-optimal førsteproduksjon

I eksemplene vi har sett hittil, har selv-reparasjonene i liten grad eksponert en førsteproduksjon som sub-optimal, og snarere *ikke-eksponert* dette. I utdrag (6) finner vi en SISR hvor det sub-optimale ved førsteproduksjonen blir tydeligere eksponert. Dette skjer ikke med en eksplisitt metakommentar som i utdrag (1) (“nå har jeg den greia her”), men ved å hyperartikulere repetisjonen av problemkilden. D2 og samboeren (S) spiser et måltid sammen hjemme. D2 har snakka om en dokumentar på en strømmetjeneste hen nettopp har sett (blant flere), og avslutter med en selv-evaluering i linje 8-9, om at hen er flink til å finne ulike dokumentarer.

(6) D2_110722 [14:00-14:12] «Flink til å finne dokumentarer»

01 D2: =Han hadde et sånt team ( ) personer som
 02 hadde vært f- (jobba med han i) (ti femten) år
 03 som: (0.3) ble sparka i hytt og gevær og liksom
 04 virkelig ikke: (v) det va'kke bra,
 05 (0.3)
 06 S: Nei,
 07 (6.5) / ((H2 drikker))
 [flɪŋk tɛnəʔ fɪŋʔ]
 08 D2: -> Flink (den-) (fin-) (0.9) .thh
 [æ ə flɪŋ:k tʰə ɔ̃ fin: ʉlikə ɔ̃kɔ̃mɛnta:rɔ̃r]
 09 -> jeg er <flink til å> finne ulike dokumentarer,
 10 (0.9)
 11 S: Ja den fant du på:: curiosity stream gjorde du
 12 ikke det?

Før selv-evalueringen i linje 8-9 legger D2 fram en negativ vurdering av hovedpersonen i dokumentaren hen refererer til, en kokk som sparker ansatte i teamet “i hytt og gevær” (linje 3), noe som “virkelig ikke: (v) det va'kke bra,” (referanse til oppførselen til personen, ikke kvaliteten på dokumentaren). Etter 0.3 sekund erkjenner samboeren denne vurderingen (“Nei,”) uten å markere videre engasjement i å vite mer (S har etter det vi vet ikke selv sett denne dokumentaren). I 6.5 sekunder blir det ikke sagt noe mer, mens D2 drikker, etterfulgt av D2s selvvurdering om det å finne dokumentarer.

I linje 9 ser vi at reparasjonen blir eksponert, ved at D2 tydelig omformulerer TKE-en så langt. Taleren erstatter «Flink (den-) (fin-)» med en mer fullendt syntaktisk form: «jeg er flink...», som nå også blir fullført som en syntaktisk enhet. Selv-reparasjonen opererer på hele TKE-en så langt som problematisk,

og D2 legger til noen flere ord – et subjekt og et verb - for å løse problemet. D2 bruker en kombinasjon av flere ord (mer fullstendig syntaktisk konstruksjon) og denne gangen et gjennomgående og tydelig redusert taletempo og optimering av artikulasjon. Reparasjonen viser hvordan taleren er tydelig orientert mot egen korrekt uttale, hvor igjennom forståelighet også kommer.

Samtalepartneren (S) orienterer seg i linje 11-12 derimot ikke mot uttalen eller forståelighet, men viser tilbake til dokumentaren D2 snakket om i linje 1-4. Det er interessant at S med det håndterer temaet som fortsatt relevant, selv etter 6.5 sekunders mellomrom (linje 7) og tilsynelatende begrenset engasjement tidligere. S bidrar dermed med å sikre progressivitet i samtalen, tilsvarende andre eksempler i materialet vårt på eksponerte former for reparasjon, jf. utdrag (1).

Utdrag (1)-(6) viser hvordan personene med løpsk tale orienterer seg mot at noe *kan* stå på spill når det gjelder korrekthet, som igjen kan ha konsekvenser for hørbarhet og forståelighet. I og med at selv-reparasjonene, med sin plassering under eller umiddelbart etter den problematiske turen, kommer eventuelle problemer med hørbarhet/forståelighet i forkjøpet, forblir det uvisst hvorvidt samtalepartnerne oppfattet og forsto de problematiske ytringene. I neste del, og siste eksempel, skal vi se hvordan en serie SISR blir utført, der det også er indikasjoner fra samtalepartneren om at full forståelse ikke blir oppnådd, noe som også får konsekvenser for samtalepartnerens engasjement som mottakere av en fortelling.

4.3. Selv-reparasjoner når forståelighet av mer enn enkeltord og enkelttytringer står på spill

Utdrag (7) viser hva som skjer når produksjonsvansker setter forståelse på spill, utover hørbarheten til en referanse, et enkeltord eller en enkelt ytring, som var tilfellet i utdrag (1)-(6).

Utdraget er hentet fra en middag under et fokusgruppeintervju, der D3 innleder en fortelling om noe nyhetsverdig som skjedde på jobb samme dag: En kjent internasjonal sportspersonlighet kastet ut en kursdeltaker fordi hen ikke tok notater under foredraget hans. Utdraget har flere selv-reparasjoner, men vi fokuserer på de i linje 13-14, på et særlig avgjørende punkt i samtalen; nemlig hvorvidt en fortelling vil falle igjennom og stå ufullført, eller om den vil fullføres, noe som krever samarbeid med tilhørerne gjennom deres respons på klimakset i fortellingen (Mandelbaum, 2013).

(7) F2_050123_SN1_2 [20:57-21:29] «Han kasta ut en kurs da»

01 (3.0) ((spising))
 02 D3: i dag har jeg vært på: hatt f- har vært
 03 på foredrag kurs
 04 F1: ↑å: ,=
 05 D3: =med en nederlandsk e:: (0.3) nt.h veldig
 06 omtalt som en ekstremt arrogant (.) og
 07 (krevende person),
 08 F1: å:↑: ,
 09 D3: (han er sånn verdens mest omtalte tre- trener)
 10 i fotballnorge- <o:g i fotballverden,
 11 (om da >på en måte< hvordan vi lærer da.)
 12 F2: mm,
 13 D3: -> og han kasta ut (>en kurs da.=han kasta ut en:( )da
 [hån kastå ut en η: daʔ]
 [kæ:ʂøðer kæ:ʂø::dågør]
 14 -> kurs(leder) <kurse:( )tager, (.) en da:
 15 fordi han noterte ikke<
 16 (.)
 17 F1: han (noterte) ikke,
 18 D3: han ble sendt hjem, ((håndgest))
 19 F1: ne:↑i?
 20 D3: jo, ((nikker))
 21 D3: han e:: han er jo:: kjent (i fotball) ((tur fortsetter))

Etter et mellomrom der deltakerne kommenterer maten og begynner å spise, lanserer D3 en fortelling om noe som skjedde tidligere den dagen (linje 2-3). En av forskerne (F1) posisjonerer seg som tilhører og behandler det som starten av en fortelling gjennom nyhetsmarkøren “å:” (Svennevig, dette nummeret) og ved å gi turen tilbake til D3. D3 fortsetter fortellingen med å introdusere fortellingens hovedperson, en kjent trener i fotballverdenen, og angir noen karakteristika av vedkommende sitt omdømme (“arrogant”, “krevende”). Dette gir tilhørerne viktig bakgrunn for hvordan fortellingen skal fortolkes. Etter dette, i linje 13-14 kommer D3 til klimaket i fortellingen. På dette punktet blir talen hørbart raskere og det følger flere selv-reparasjoner i form av avbrudd og omstarter innenfor samme TKE. På tross av flere forsøk på selv-reparasjon oppfattes flere ord som vanskelig hørbare og den usammenhengende syntaksen gjør at det ikke er klart hvem “han” refererer til, altså *hvem* som ble “kasta ut” – kursholderen eller en kursdeltaker. Faktisk høres det mest ut som om D3 sier “kursleder” i linje 14, og at den neste produksjonen (“kurse:( )tager”) er en selv-reparasjon som etter gjentatt lytting virker å ha ordet “kursdeltaker” som mål, men som er vanskelig hørbart som sådan (jf. fonetisk transkripsjon).

Etter disse selv-reparasjonene kommer F1 ikke inn med forventet respons på klimaks i en fortelling, for eksempel en tilstandsskiftemarkør (Mandelbaum,

2013). I stedet produserer F1 en forsinket respons der hen viser hva hen har forstått ved å gjenta siste del av foregående tur, orientert mot å sjekke forståelse. På den måten indikerer F1 sin forståelse så langt, samtidig som svarformen indikerer at hen ikke har oppnådd full forståelse av poenget i fortellingen. D3 orienterer seg mot en mulig delvis forståelse ved å produsere en reformulert, komprimert versjon av hele problemkilden: “han ble sendt hjem” (linje 18). Den er produsert i normalt taletempo, uten noen tegn på taleflytvansker, og akkompagnert av en håndgest som illustrerer noe(n) som sendes bort.

På dette punktet kommer F1 inn med en passende respons på klimaket i fortellingen i form av en emfatisk tilstandsskiftemarkør (“nɛ:ʃi,”), som både uttrykker overraskelse og som støtter opp om fortellerens holdning til fortellingen. Samtidig ser vi at responsen ikke utdyper med noen oppfølgende kommentar, men bare *hevder* forståelse av det som ble gjort som oppsiktsvekkende, uten å framvise forståelse av *hvem* som ble rammet av hendelsen, altså referenten. Det forblir uklart hvorvidt deltakerne har oppnådd full felles forståelse om *hvem* det var som ble kastet ut.

Som respons på F1’s tilstandsskiftemarkør bekrefter D3 at det faktisk stemmer (“jo”), før hen fortsetter å fortelle om hovedpersonen og konkluderer sekvensen med å forklare at dette er årsaken til at hen er sliten, fordi hen måtte notere hardt (innforstått for å ikke risikere å bli kastet ut av foredraget - data ikke vist). Det er verdt å merke at det heller ikke i fortsettelsen kommer noen flere framvisninger av forståelse fra F1 eller noen av de andre tilhørerne i form av oppfølgende kommentarer, andre-fortellinger eller andre post-sekvenser. Dette er vanlig etter en (vellykket) fortelling (Mandelbaum, 2013), og noe man muligens særlig kunne forventet etter en fortelling der den felles forståelsen underveis i sekvensen var truet. Det er dermed begrenset og usikker evidens for om tilhørerne faktisk fikk tilstrekkelig, eller bare delvis forståelse av fortellingen slik den var ment fra historiefortellerens side. Det forblir ugjennomsiktig for både samtaledeltakerne og oss som analytikere hvorvidt fortellingen ble forstått, og dette illustrerer også noe av det som er vanskelig med løpsk tale. Dette er et av dilemmaene vi vil komme tilbake i diskusjonen som følger i neste del.

5. Diskusjon

Vi har i denne artikkelen sett på hvordan personer med løpsk tale og deres samtalepartnere håndterer problemer som oppstår i samtale knyttet til taleproduksjon. Vi har både sett på *hva* som blir selv-reparert (enkeltord, ytringer), *hvor* selv-reparasjonene forekommer (innenfor samme TKE, på tvers av

TKEer), og *hvordan* selv-reparasjonene utføres (ikke-eksponert/eksponert), samt hvilke konsekvenser reparasjonssekvensene har for felles forståelse, og pekt på normative aspekter knyttet til håndtering av tale(vansker).

Studien viser hvordan personer med løpsk tale innleder og utfører selv-reparasjon i samtale. Funnene bidrar med kvalitative beskrivelser som utdyper Bretherton-Furness og Wards (2015) og Bonas (2019) funn om at selv-reparasjoner av egen tale er vanligere hos personer med løpsk tale enn hos ‘typiske’ talere. I hovedsak forløper selv-reparasjonssekvensene vi har studert uten større brudd i progressivitet og uten metakommentarer om egen tale som den i utdrag (1). Selv om det finnes eksempler på mer eksponerte former for selv-reparasjon som i utdrag (6), virker langt de fleste relativt ikke-eksponert. Selv-reparasjoner forekommer altså i dette materialet, som i andre sammenhenger, uten større brudd i progressivitet, og uten at reparasjonene blir en egen aktivitet, men i hovedsak er innbakt i den pågående handlingen som turen utfører (Jefferson, 1987).

Selv om personene med løpsk tale enkelte ganger eksponerer en produktions- eller talevanske, er det tydelig at samtalepartnerne unnlater å kommentere eller på annet vis orientere seg mot talerens egen eksponering av (in)kompetanse. Også det at samtalepartnerne, for eksempel i utdrag (3)-(5) ikke innleder reparasjon, men gir taleren mulighet til å selv-reparere, bidrar til å ikke eksponere problematiske sider ved talen, men heller støtte opp under progressiviteten og hovedaktiviteten i samtalen. Dette er i tråd med forskning fra for eksempel afasi og demens, som har vist at samtalepartnere samarbeider med personen med kommunikasjonsvansker om å dempe det sensitive i situasjoner der talemessige vansker har kommet til syne (Svennevig & Landmark, 2019; Wilkinson, 2007). Funnene er også i tråd med forskning som har vist at samtalepartnere unngår å innlede ~~til~~ reparasjon så lenge det ikke truer felles forståelse, og at samtaledeltakere foretrekker selv-reparasjon framfor andre-reparasjon (Schegloff et al., 1977). Disse normative orienteringene er med på å forklare at selv-reparasjoner av vanskelig hørbar tale sjelden gjøres til noe tema i samtalen, og også oppfattelsen av løpsk tale som en ‘skjult’ vanske.

Selv om talere som velger å eksponere en problemkilde på den ene siden risikerer å sette fokus på egen (in)kompetanse ved det å snakke og samhandle med andre (se Bolden et al., 2022), krever dette på den andre siden selv-bevissthet og monitorering av egen tale, noe som nettopp demonstrerer språklig kompetanse. Taleren i utdrag (1) og (6) viser eksplisitt at “her er noe jeg egentlig kan kontrollere”, og at hen oppfatter og er klar over dette selv. Våre funn tyder dermed på at både våre deltakere med løpsk tale og deres samtalepartnere er

implisitt (og noen ganger også eksplisitt) orientert mot moralske og taleproduksjonsmessige aspekter ved det å ‘kunne snakke’, både ved å 1) velge å selv-reparere, 2) nedtone problemer som oppstår knyttet til «feil» i taleproduksjon, og 3) også ved å enkelte ganger eksponere slike «feil». Funnene våre tyder på at dette er en norm som talerne selv behandler som relevant (fra et emisk, innenfraperspektiv), og ikke bare en utenfrastyrt, etisk norm (Seedhouse, 2005). Fra et samtaleanalytisk perspektiv oppstår det her en spenning, som i denne studien blir aksentuert ved at vi bruker normativt ladde begrep som “feil” (i anførselstegn), “kanonisk form” og “(sub-)optimal” uttale (jf. metodedel og analyse). Vi vil på den ene siden framheve at dette begrepsapparatet er formålstjenlig og metodologisk relevant for våre analyser, og på den andre siden aktuelt for videre utforskning av skillet mellom det emiske og etiske i samtaleanalysen. I vår studie er det å referere til kanoniske og optimale former for produksjon av ord, vokaler og konsonanter hensiktsmessig for å klargjøre (for leseren) hva slags endringer taleren selv gjør. For eksempel, det å produsere en vokal lengre framme i munnen må sees i lys av hva slags ord og vokal det gjelder, og dermed med referanse til en kanonisk form av det aktuelle ordet eller vokalen. Samtidig indikerer slike justeringer av uttale hvordan taleren selv foretar normativt baserte valg når de repeterer et ord i selv-reparasjon. Vi vil gjerne framheve at denne epistemologiske spenningen skaper muligheter for videre utforskning heller enn å være et hinder eller et problem for samtaleanalysen. Basert på vår studie, og i sammenheng med gradienten eksponert og ikke-eksponert selv-reparasjon er det for eksempel verdt å merke seg at taleren ikke nødvendigvis bruker mer optimal eller kanonisk uttale ved en SISR-repetisjon sammenlignet med problemkilden (jf. utdrag (4)).

Med utgangspunkt i at 1) personer med løpsk tale *selv* opplever at manglende behandling av eventuelle forståelsesvansker underveis i samtalen får negative konsekvenser (f.eks. Kvenseth & Sønsterud, 2009), og nettopp det at 2) slike utfordringer virker å bli håndtert mer implisitt enn eksplisitt, kan en tverrfaglig tilnærming som i denne studien bidra med ny kunnskap for å bedre forstå implisitte metoder for å håndtere en vanske som løpsk tale. Vi kan i videre arbeid utforme noen analytiske verktøy for å lokalisere, analysere og forstå bruken av selv-reparasjon, relevant for interaksjonelle studier av taleflytvansker, og spesifikt for å kunne forstå om *måten*, *stedene* og *hyppigheten* reparasjoner forekommer på varierer med for eksempel graden av løpskhet, eller hvorvidt talerne har mottatt logopedisk hjelp som kan ha påvirket hvordan de håndterer taleflytvanskene, for eksempel i form av økt grad av selv-bevissthet omkring egen tale. Denne type studier vil også kunne bidra med empirisk kunnskap inn

i den pågående diskusjonen om hvorvidt løpsk tale primært er en språkvanske eller en talemotorisk vanske.

En annen mulig forskjell mellom våre data og det som tidligere er vist, er at repetisjonene ikke primært opptrer innenfor samme turkonstruksjonsenhet, men at de også opptrer etter overgangsrelevant sted. Det finnes så langt lite forskning på SISR ved overgangsrelevante steder (Kitzinger, 2013, s. 245). Videre forskning vil kunne utdype slike forskjeller, samt også se på reparasjonssekvenser initiert av samtalepartnere til personer med løpsk tale (andre-initierte reparasjoner), og spørre oss om hva som ligger bak timing og forekomst av disse.

Denne artikkelen gir ny kunnskap om ikke-eksponerende måter å håndtere løpsk tale på, og gir grunnlag for videre utforskning av nettopp dette “skjulte” og ikke-eksponerte som samtaler med personer med løpsk tale kan innebære. Bevissthet om vansken, og spesifikk kunnskap om hvordan “det løpske” kan framtre og håndteres i samtale, kan bidra til å forstå, men også løse noen av de interaksjonelle utfordringene.

Prosjektet er støttet av Stiftelsen Dam (prosjektnummer 2022/HE1-396814).

Referanser

- Alm, P. A. (2011). Cluttering: A neurological perspective. I D. Ward & K. Scaler Scott (Red.), *Cluttering. A Handbook of Research, Intervention and Education*. Psychology Press.
- Bloch, S., & Wilkinson, R. (2009). Acquired dysarthria in conversation: Identifying sources of understandability problems. *International Journal of Language & Communication Disorders*, 44(5), 769-783.
- Bolden, G.B., Hepburn, A., Potter, J., Zhan, K., Wei, W., Park, S.H., Shirokov, A., Chun, H.C., Kurlenkova, A., Licciardello, D., Caldwell, M., Mandelbaum, J. & Mikesell, L. (2022). Over-exposed self-correction: Practices for managing competence and morality. *Research on Language and Social Interaction*, 55(3), 203-221.
- Bóna, J. (2019). Clustering of disfluencies in typical, fast and cluttered speech. *Clinical Linguistics & Phonetics*. 33(5), 393-405.
- Bretherton-Furness, J., & Ward, D. (2015). Linguistic Behaviours in Adults who Clutter and Adults who Stutter When Reading and Speaking. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 193, 62-71.

- Drayna, D. (2011). Possible genetic factors in cluttering. I D. Ward & K. Scaler Scott (Red.) *Cluttering - A Handbook of Research, Intervention and Education*. Psychology Press.
- Drew, P., Walker, T., & Ogden, R. (2013). Self-repair and action construction. I M. Hayashi, G. Raymond & J. Sidnell (Red.), *Conversational repair and human understanding* (s. 71-94). Cambridge University Press.
- Etelämäki, M. (2016). Introduction: Discourse, grammar and intersubjectivity. *Nordic Journal of Linguistics*, 39(2), 101-112.
- Falck-Pedersen, T. (2021). *Løpsk tale og innvirkning på yrkesvalg, arbeidsliv og karriere – kvalitative intervjuer med voksne som har løpsk tale*. [Mastertoppgave] Institutt for spesialpedagogikk, Universitetet i Oslo.
- Hayashi, M., Raymond, G., & Sidnell, J. (Red.). (2013). *Conversational repair and human understanding*. Cambridge University Press.
- Jefferson, G. (1987). On exposed and embedded correction in conversation. I G. Button & J.R.E. Lee (Red.) *Talk and social organization* (s. 86-100). Clevedon, UK: Multilingual Matters.
- Kitzinger, C. (2013). Repair. I J. Sidnell & T. Stivers (Red.) *The handbook of conversation analysis* (s. 229-256). John Wiley & Sons.
- Kvenseth, H. (2007). Det var ikke jeg som hadde et problem, det var de andre som ikke forsto meg. *Norsk Tidsskrift for Logopedi*, 3, 38-39.
- Kvenseth, H. & Sønsterud H. (2009). Exciting Collaboration Turns Cluttering Fascinating, *ASHAS Perspectives on Fluency and Fluency Disorders*, 19(2), 67-71.
- Lind, M. (2004). Flyt i språkproduksjonen. *Norsk tidsskrift for logopedi*, 1, 21-26.
- Lind, M., & Sønsterud, H. (2014). Co-construction of turns at talk: Active listening or disruptions in conversation with persons who stutter?. *Journal of Interactional Research in Communication Disorders/Equinox*, 5(2), 141-166.
- Mandelbaum, J. (2013). Storytelling in conversation. I J. Sidnell & T. Stivers (Red.) *The handbook of conversation analysis* (s. 492-507). John Wiley & Sons.
- Myers, F. L., Bakker, K., St Louis, K. O., & Raphael, L. J. (2012). Disfluencies in cluttered speech. *Journal of Fluency Disorders*, 37(1), 9-19
- Plug, L. (2014). On (or not on) the ‘upgrading–downgrading continuum’: The case of ‘prosodic marking’ in self-repair. *Prosodie und Phonetik in der Interaktion-Prosody and phonetics in interaction*. Mannheim, Germany: Verlag für Gesprächsforschung, 70-86.

- Raymond, C. W. (2019). Intersubjectivity, normativity, and grammar. *Social Psychology Quarterly*, 82(2), 182-204.
- Samuelsson, C., & Hydén, L. C. (2017). Collaboration, trouble and repair in multiparty interactions involving couples with dementia or aphasia. *International Journal of Speech-Language Pathology*, 19(5), 454-464.
- Scaler Scott, K., Sønsterud, H., & Reichel, I. (2022). Cluttering: Etiology, Symptomatology, Identification, and Treatment. I P. Zebrowski, J. Anderson & E. Conture (Red.), *Stuttering and Related Disorders of Fluency* (4. utgave, kapittel 16), Thieme.
- Schegloff, E. A. (1992). Repair after next turn: The last structurally provided defense of intersubjectivity in conversation. *American journal of sociology*, 97(5), 1295-1345.
- Schegloff, E. A. (2013). Ten operations in self-initiated, same-turn repair. *Conversational repair and human understanding*, 30, 41-70.
- Schegloff, E. A., Jefferson, G., & Sacks, H. (1977). The preference for self-correction in the organization of repair in conversation. *Language*, 53(2), 361-382.
- Seedhouse, P. (2005). Conversation analysis as research methodology. *Applying conversation analysis*, 251-266.
- Seyfeddinipur, M. (2006). Disfluency: Interrupting speech and gesture. PhD Thesis, Radboud University Nijmegen, Nijmegen. doi:10.17617/2.59337.
- Skovholt, K., Landmark, A. M. D., Sikveland, R. O., & Solem, M. S. (2021). *Samtaleanalyse. En praktisk innføring*. Cappelen Damm Akademisk.
- St. Louis, K.O., & Schulte K. (2011). Defining Cluttering: The lowest common denominator, I D. Ward & K. Scaler Scott (Red.) *Cluttering: A Handbook of Research, Intervention and Education*. Psychology Press.
- Svennevig, J. (2008). Trying the easiest solution first in other-initiation of repair. *Journal of Pragmatics*, 40, 333-348.
- Svennevig, J. (2010). Pre-empting reference problems in conversation. *Language in Society*, 39(2), 173-202.
- Svennevig, J. (2023). Self-Reformulation as a Preemptive Practice in Talk Addressed to L2 Users. *Research on Language and Social Interaction*, 56(3), 250-268.
- Svennevig, J., & Landmark, A. M. D. (2019). Accounting for forgetfulness in dementia interaction. *Linguistics Vanguard*, 5(s2), 20180021.
- Sønsterud, H. (2023). *Teorier og praksisnær viden om løbsk tale*. I P.F. Knudsen & H. Månsson, (Red.). *Stammen og løbsk tale: En grundbog*. Akademisk Forlag.

- Van Zaalen, Y. & Strangis, D. (2022). An Adolescent Confronted with Cluttering: The story of Johan. *Perspectives on Global Issues in Communication Sciences and Related Disorders*, 7, 1357-1369.
- Van Zaalen-Op't Hof, Y., Wijnen, F., & Dejonckere, P. (2009). Language planning disturbances in children who clutter or have learning disabilities. *International Journal of Speech-Language Pathology*, 11(6), 496–508.
- Van Zaalen, Y., & Reichel, I. (2017). Prevalence of Cluttering in Two European Countries: A Pilot Study. *Perspectives of the ASHA Special Interest Groups*, 2(17), 42-49.
- Ward, D. (2018). *Stuttering and Cluttering. Frameworks for Understanding and Treatment* (2. utg.). Milton Park, Abingdon, Oxon: Routledge.
- Ward, D., Connally, E. L., Pliatsikas, C., Bretherton-Furness, J., & Watkins, K. E. (2015). The neurological underpinnings of cluttering: Some initial findings. *Journal of Fluency Disorders*, 43, 1-16.
- Ward, D., & Scott, K. S. (Red.). (2011). *Cluttering: A handbook of research, intervention and education*. Psychology Press.
- Wilkinson, R. (2007). Managing linguistic incompetence as a delicate issue in aphasic talk-in-interaction: On the use of laughter in prolonged repair sequences. *Journal of Pragmatics*, 39(3), 542-569.
- World Health Organization (2022). International Classification of Diseases 11th Revision, *The global standard for diagnostic health information*, (ICD-11). World Health Organization.
- Aasgaard, N. G. (2021). *Løpsk tale – elevens erfaringer fra et skoleforløp: Kvalitative forskningsintervjuer med fem deltakere som har løpsk tale*. [Masteroppgave] Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU), Institutt for språk og litteratur.

Summary

Cluttering is a speech fluency disorder where sequences of talk can be heard as too quick and or unclear. We know very little about how cluttering affects communication. Based on conversation analysis (CA) of 14 ½ hours audio- and video recordings of conversation involving seven persons living with cluttering and their conversation partners, we identified and analyzed instances of self-initiated self-repair. The analysis shows how the persons living with cluttering repeat a potential trouble source without exposing it as «faulty», for instance by not hyper-articulating or explicitly accounting for the trouble source. Furthermore, the analysis shows how people who clutter orient towards dis-

playing themselves as competent speakers by self-monitoring for “errors” and thereby correcting their speech. The study sheds light on how speakers manage and prevent the omnipresent possibility that speech production may hinder the interlocutor’s understanding. The participants’ mutual orientation towards not exposing cluttered speech can contribute to our understanding of cluttering as a *hidden* disorder.

Anne Marie Dalby Landmark
Førsteamanuensis
Institutt for pedagogikk
Fakultet for humaniora, idretts- og utdanningsvitenskap
Universitetet i Sørøst-Norge
3199 Borre
anne.m.landmark@usn.no
Postdoktor
Medisinsk klinikk
Nordlandssykehuset, Bodø
8005 Bodø

Rein Ove Sikveland
Professor
Institutt for språk og litteratur
Det humanistiske fakultet
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU)
7491 Trondheim
rein.o.sikveland@ntnu.no

Hilda Sønsterud
Førsteamanuensis II
Fakultet for lærerutdanning og kunst- og kulturfag
Nord universitet
8049 Bodø
hilda.sonsterud@nord.no
Seniorrådgiver
Avdeling språk/tale
Statped
0768 Oslo